

De marktberichten van agrarische producten en grondstoffen staan wekelijks in de krant. Maar hoe ontwikkelt de markt zich op de middellange termijn? Welke indicatoren moet de melkveehouder in het vizier houden? Deze editie van de rubriek Markt gaat over mest.

Vorig jaar presenteerde het InnovatieNetwerk het rapport 'Markt voor mest'. De samenstellers van dit rapport blikten vooruit op een mestmarkt waarin mest niet langer een afvalproduct is, maar transformeert tot een waardevolle grondstof. Op dit moment kost het afvoeren van mest de veehouderij jaarlijks zo'n 300 miljoen euro. Van de totale jaarproductie van 70 miljoen ton mest kan 50 miljoen ton op het eigen land worden uitgereden, de overige 20 miljoen ton gaat richting akkerbouw, verwerking en/of export.

Kort geleden gaf het kabinet zijn goedkeuring aan de voorstellen voor een nieuw mestbeleid vanaf 2013. Nederland neemt de productie van fosfaat als uitgangspunt, omdat deze meststof zich in de bodem stabiel gedraagt. In de voorstellen staan drie manieren, drie sporen, om het overschot aan mest (fosfaat) weg te werken. Het eerste spoor zet in op de afzet in Nederland, het tweede op terugdringing via het voerspoor en het derde stuurt aan op afzet buiten de Nederlandse landbouw, meestal na verwerking van de mest.

Topje van de mestberg halen
Bedrijven met een mestoverschot worden verplicht om daarvan een deel te verwerken. Hoe groot dat deel is, hangt af van de regio; in Groningen zal dit naar verwachting kleiner zijn dan in het oosten van Brabant. 'In die laatste regio kan het wel oplopen tot enkele tientallen procenten', verwacht Jaap Uenk, voorzitter van de sectie meststoffendistributie van Cumela. Het beleid zal volgens hem

Mestverwerking zorgt voor extra afzetkanaal en minder druk op de markt

Groeien naar een evenwicht

Nederlandse melkveehouders met een overschot aan mest worden verplicht om een deel van het overschot te verwerken. Dat staat in het nieuwe mestbeleid dat onlangs is goedgekeurd door het kabinet. Welke gevolgen heeft dit voor de mestmarkt?

tekst Tijmen van Zessen

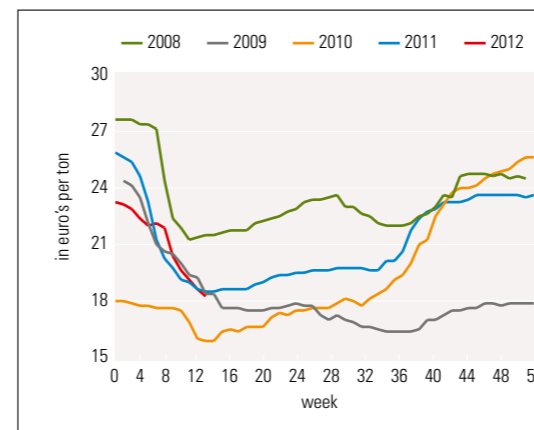
gevolgen hebben voor de mestmarkt. 'Het creëert een extra afzetkanaal, er komt een vragende partij bij, zodat vraag en aanbod beter in evenwicht raken. De druk op de mestmarkt neemt af.' Wie die mest moet gaan verwerken, is in de wetgeving niet vastgelegd. Het initiatief daarvoor moet uit de sector komen. Mestac is een producentencoöperatie die zich richt op de afzet van mestoverschot en op dit moment meewerkt aan de realisatie van een mestverwerkingsinstallatie in Ysselsteyn. Ben Rooyackers is manager bij Mestac en legt uit hoe het gaat werken. Veehouders sluiten straks een contract af met een mestverwerker. De veehouder heeft dan een leveringsplicht, de mestverwerker een afnameplicht. De installatie krijgt een capaciteit van 70.000 ton en kan daarnaast 30.000 ton mest hygiëniseren. Dit betekent dat de ziektekiemen door verhitting worden gedood en de mest geschikt gemaakt wordt voor export.

Rooyackers zegt dat de installatie in to-

taal 2,5 miljoen euro gaat kosten. 'De helft financieren we met eigen vermogen van de deelnemende veehouders. Zij betalen eenmalig over een periode van tien jaar een inlegbedrag van 12,5 euro per ton mest.'

Uiteindelijk verwacht Rooyackers dat door beperking van het aanbod de ophaalbijdrage voor mest daalt. 'Het streven is om het topje van het mestoverschot te verwerken, zodat de bulk eronder goedkoper wordt. Netto betaalt een veehouder dan minder voor zijn mestafzet. Stel dat hij nu 1000 ton mest moet afzetten tegen 18 euro per ton, dan zal hij straks 300 ton verplicht moeten laten verwerken tegen bijvoorbeeld 20 euro per ton, maar raakt hij de overige 700 ton kwijt voor 10 euro per ton. Dat scheelt per jaar in totaal 5000 euro.'

De eerste zestig veehouders hebben zich inmiddels aangesloten bij het project in IJsselstein, onder wie ook melkveehouders. 'Het zijn vooral de bedrijven met grote, nog niet volledig bezette stallen

Figuur 1 – Gemiddelde ophaalbijdrage vleesvarkensdrijfmest (bron: DCA-Markt)

die zich willen verzekeren van mestafzet. Zij tekenen in voor 10 tot 20 procent van hun overschot.'

Vorm afzetgarantie nog invullen

Als het aan Rooyackers ligt, gaan akkerbouwers weer betalen voor de mest die ze afnemen. Op dit moment zijn het de veehouders die betalen (figuur 1). Maar mest uit een verwerkingsinstallatie heeft een stabiele en gunstiger verhouding tussen stikstof en fosfaat dan de niet bewerkte mest. 'De tendens zal zijn dat akkerbouwers in het voorjaar de stikstofrijke mestsoorten willen, dus de dunnere fracties, terwijl er in het najaar meer vraag is naar organische stof als bodemverbeteraar. Deze dikkere fractie bevat vooral fosfaat.'

Mestac voorspelt dat akkerbouwers op termijn weer gaan betalen voor dierlijke mest

Voor de niet bewerkte mest ligt het verhaal anders, verwachten zowel Rooyackers als Uenk. 'Iedereen heeft de mond vol van de verplichte mestverwerking, maar wat mij meer zorgen baart, is de afzetgarantie die veehouders moeten aantonen voor het mestoverschot dat niet naar de mestverwerking hoeft. Het is nog niet duidelijk hoe dat stelsel wordt ingevuld, maar het moet niet leiden tot extra kosten en bureaucratie zonder dat het een oplossing biedt', stelt Uenk.

Hij herinnert aan de periode van de mestafzetovereenkomsten (mao's) die veehouders veel geld kostten. 'Als je een akkerbouwer vraagt een contract af te sluiten waarin je van tevoren afsprekt op welk moment je welke hoeveelheid mest levert, dan zal de akkerbouwer daar geld voor vragen. Hij kan die mest niet elk moment kwijt, dat hangt samen met de grondsoort, het weer en de gewassen die hij teelt.'

Over het markteffect van mestraffinage, het omvormen van dierlijke mest tot kunstmest, zijn beiden voorzichtig. Uenk: 'Het is voor 2013 niet helder of Brussel mineralenconcentraten als kunstmestvervanger erkent. In elk geval zal tot die tijd de export van mest een grotere vlucht nemen.' Rooyackers vult hem aan: 'Het behalen van rendement uit mest leeft niet bij veehouders. Maar als over vijf jaar de Eneco's en de Van Gansewinkel succesvol mest raffineren, dan hebben boeren wel een kans laten liggen.'

Melkveehouder Gerben Iemhoff, Radewijk

'Verplichte mestverwerking is een goede zaak. Zonder die verplichting komt mestverwerking niet van de grond en blijft Nederland met een mestoverschot zitten. Dat is slecht voor het imago van de sector en leidt mogelijk tot impopulaire politieke maatregelen, zoals dierrechten.'

'Wel vraag ik me af hoe snel de uitvoering van de grond komt. De veehouderij moet het mestprobleem zelf oppakken. Het zou wel goed zijn als de overheid bedrijven die investeren in mestverwerking financieel ondersteunt. Ik ben bang dat het anders op korte termijn alleen maar nadeel oplevert voor bedrijven met een mestoverschot.'

'Op lange termijn verwacht ik wel dat mestafzet goedkoper wordt. Mestverwerking is uiteindelijk gunstig voor de hele sector, bedrijven kunnen blijven groeien en de dreiging van dierrechten is uit de lucht.'

Goede ervaring met verplichte mestverwerking in België

In Vlaanderen is er al langer ervaring met verplichte mestverwerking. Sinds het jaar 2000 moeten bedrijven met een mestoverschot de mest gedeeltematig laten verwerken. 'Het voorkomt een afwachtende houding bij veehouders. Zonder verplichting wacht een veehouder af wat zijn buurman doet. Als de buurman investeert in mestverwerking, komt er vanzelf ruimte

voor mij, is de redenering. Daarnaast is een investering van vandaag misschien morgen al voorbijgestreefd door een betere techniek', legt Bert Bohnen uit. Bohnen is voorzitter van het Vlaams Coördinatiecentrum Mestverwerking (VCM). De meeste mest in Vlaanderen wordt verwerkt door middel van scheiding. De installaties composteren de dikke fractie en zuiveren de dunne fractie tot een kalijrijk

concentraat. Inmiddels ontstaat er een tweede generatie mestverwerkers, die via raffinage meerdere mineralen terugwinnen uit mest. 'De opkomst van deze methode hangt samen met de kostprijs van kunstmest. Bij een hoge prijs voor kunstmest krijgt dierlijke mest meer waarde en ontstaat er meer financiële ruimte voor moderne technieken van mestverwerking', verklaart Bohnen.

